

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).
The article and any related published material are licensed under the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

УДК 821.134.2-31 "196/199"

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2026.40.16>

Ольга ШЕСТОПАЛ, канд. філол. наук, доц.
ORCID ID: 0000-0003-4194-334X
e-mail: o.shestopal@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

СЕМАНТИЧНІ ВІДЛУННЯ ІМЕНІ: МАЛІНЧЕ В МІЖКУЛЬТУРНОМУ ВИМІРІ РОМАНУ ЛАУРИ ЕСКІВЕЛЬ

Вступ. У статті проаналізовано роман Лаури Есківель "Малінче" (2006) як художню модель сучасного переосмислення легендарної постаті Малінче – перекладачки й посередниці Ернана Кортеса – у координатах феміністичного та деколоніального мислення. Актуальність дослідження зумовлена контроверсійністю образу Малінче в мексиканській культурній пам'яті: від символу зради ("La Chingada в інтерпретації" Октавіо Паса) до фігури, що уособлює складні механізми міжкультурного обміну, мовної медіації та народження нової ідентичності. Мета – простежити, як варіативність імен героїні функціонує як семіотичний інструмент репрезентації влади, травми та опору, і яким чином нарратив "повертає" жінці право на власне ім'я як право на голос.

Методи. Дослідження спирається на інтерпретативний аналіз тексту в поєднанні з постколоніальним і деколоніальним підходами (зокрема, концепції В. Мін'йола та Ц. Тодорова), що дають змогу розглядати ім'я як маркер культурної належності й символічного привласнення. Залучено принципи феміністичної критики для висвітлення трансформації патріархального міфу про "зрадницю" у нарратив, який артикулює досвід колонізованої жінки.

Результати. Показано, що три імені героїні – Маліналлі, донья Марина та Малінче – формують поліфонічний простір значень і віддзеркалюють різні режими влади. Маліналлі актуалізує автохтонну духовність, тілесну пам'ять і зв'язок із предками, Марина репрезентує колоніальне привласнення й мовну владу, а Малінче унаочнює парадокс історичної пам'яті, трансформуючись із прізвища конкістадора на стигму для жінки. Виявлено, що варіативність імен слугує інструментом деколонізації: повернення героїні первинного імені, реконструкцію родової пам'яті та проговорення колективної травми.

Висновки. Роман Л. Есківель деконструє стереотипний образ Малінче як "зрадницю" й пропонує її як носійку міжкультурної пам'яті та символ народження нового соціокультурного суб'єкта. Семантичні "відлуння" імені в тексті виконують роль метафори відновлення цілісності: слово стає простором опору, пам'ять – механізмом цілення, а право на власне ім'я – засадою етичного діалогу.

Ключові слова: Малінче, деколонізація, мовна влада, імена та ідентичність, міжкультурний діалог, культурна пам'ять, мексиканська література.

Вступ

Актуальність дослідження. Постать Малінче – легендарної перекладачки й посередниці конкістадора Ернана Кортеса – посідає особливе місце в історичній уяві Мексики. Вона стала живим "мостом між світами", поєднавши іспанських завойовників та народи Месоамерики, і тим самим уособила драматичне зіткнення культур. Її образ, зафіксований у хроніках конкісти, упродовж ХХ–ХХІ ст. набув полісемантичного звучання: Малінче осмислюється як знак колоніальної травми, як фігура мовного й культурного посередництва, як контроверсійний символ зради, а водночас – як постать, що в сучасному гуманітарному дискурсі зазнає переосмислення та символічної реабілітації. Мексиканська культура створила навколо імені Малінче міфологію, позначену амбівалентністю та емоційною напругою. Знаменитий інтелектуал Октавіо Пас в есеї "Лабіринт самотності" трактував Малінче як уособлення підкорення Мексики: "символом віддавання є донья Малінче, коханка Кортеса" (Пас, 2014, с. 85). У його патріархальній парадигмі вона постає саме "La Chingada" – "згвалтованою матір'ю", архетипом первородної рани, що перетворюється на синонім національної ганьби (Пас, 2014, с. 84–85). Водночас важливо наголосити, що такий негативний образ не був власне "винаходом" О. Паса. Про це свідчить дослідження Хосе Луїса Онтівероса "Salazar Mallen y Octavio Paz" (2011), у якому автор окреслює коло попередників пасівського трактування Малінче: «Два есеї, які Еммануель Карбальйо вважав "таємними джерелами" "Лабіринту самотності", – це "El machismo" [...] (1939) і "El complejo de Malinche" [...] (1942)» (Ontiveros, 2011, р. 43). Там само зазначено, що саме

«після публікації есею "El complejo de la Malinche" у журналі "Ню" журналістка Ельвіра Варгас увела в ужиток популярний термін "малінчизм"» (Ontiveros, 2011, р. 43). Відтоді в мові закріпився зневажливий термін "малінчиста", яким позначають того, хто зрікається свого на користь чужого, і таким чином історичне ім'я героїні перетворилося на метафору колективного докору й меншовартості. Водночас на межі століть низка дослідників запропонувала іншу інтерпретаційну оптику. Зокрема, Марго Гланц зауважує, що образ Малінче поступово став зручним знаком національної травми та формою колективного самодокору (Glantz, 2006). Натомість Роса Марія Грільйо акцентує поліфонічність міфу про Малінче, який у різні історичні періоди набував нових значень і назв (Grillo, 2011). Показово, що ще за життя героїні мала кілька імен – Маліналлі, Малінцин (Малінче) та донья Марина, – і кожне з них позначало окремий вимір її історичної та культурної ідентичності. Саме концептуальний аналіз цієї множинності імен відкриває можливість нового прочитання феномена Малінче в сучасному культурному контексті.

У латиноамериканській літературі останньої третини ХХ – початку ХХІ ст. образ Малінче зазнає суттєвої ревізії в межах феміністичних і деколоніальних підходів: він поступово звільняється від редуційного трактування як символу зради та постає як фігура культурного посередництва й формування гібридної ідентичності. Однею з ключових постатей цього інтерпретаційного зсуву стала мексиканська поетка, письменниця й літературознавиця Росаріо Кастельянос, у творчості якої образ Малінче вперше отримує виразно емпатійне прочитання. У її

© Шестопал Ольга, 2026

творах – передусім у вірші "Malinche", що увійшов до збірки "Poesía no eres tú", та драмі "El eterno femenino" (Castellanos, 1972, 1996) – акцент зміщується з морально-національного осуду на досвід гендерно зумовленого насильства, історичного примусу та втрати суб'єктності, що дає змогу репрезентувати Малінче як історичного суб'єкта з власним голосом і перспективою. Така зміна інтерпретаційної оптики створює концептуальне підґрунтя для подальших літературних переосмислень образу. У цьому контексті роман Лаури Есківель "Малінче" (2006) можна розглядати як розвиток означеної тенденції, у межах якої постає Малінче переходить із площини міфологізованого національного символу до сфери суб'єктності та індивідуалізованого історичного досвіду. Це своєрідна романізована біографія, у якій авторка занурює читача в суб'єктивний світ героїні та повертає їй власний голос і право розповісти свою історію – на противагу способам її репрезентації в офіційних чоловічих нарративах. Есківель вступає в полеміку з традиційною патріархальною інтерпретацією образу (уособленою, зокрема, поглядами Октавіо Паса): вона знімає з імені Малінче нашарування історичного осуду й культурних стереотипів і пропонує побачити передусім реальну жінку – носійку власної долі, досвіду, думок і почуттів. Показово, що роман названо саме "Малінче", хоча це ім'я майже не вживається в самій оповіді щодо героїні. Винесення на обкладинку слова, яке стало синонімом національної зрадниці, виглядає сміливою заявою на перегляд усталеного культурного коду. Таким чином авторка повертає Малінче її первинний комунікативний вимір – історичну роль перекладачки, посередниці, яка говорить "за двох". Через цю оптику Есківель моделює у творі процес деколонізації пам'яті, демонструючи, як варіативність особових імен героїні відображає трансформацію її ідентичності під час колізії культур та влади. Літературознавці відзначають, що в "Малінче" Есківель виступає своєрідною медіаторкою між культурами та стратегом, яка заново розігрує історичну драму на сучасний лад (Vivancos Pérez, 2010, p. 117). **Метою** нашого дослідження є простежити, як три імені головної героїні – Маліналлі, донья Марина і Малінче – розгортають міжкультурний смисловий простір роману та стають знаками поступового звільнення образу героїні від колоніальних нашарувань.

Методи

У статті застосовано комплексний методологічний підхід, що поєднує текстуальний аналіз художнього тексту з інструментарієм літературної ономастики та постколоніальної критики. Аналіз семантики особових імен у романі ґрунтується на концепції мовної влади та практик найменування в колоніальному дискурсі (Mignolo, 1995), а також на осмисленні категорії "Іншого" в історичному нарративі (Todorov, 2003). Застосування цих теоретичних підходів дає змогу розглядати процес найменування як складову символічних механізмів влади та культурної репрезентації в колоніальному контексті. З'ясування культурних конотацій імен здійснюється з урахуванням антропологічного контексту: залучено відомості про міфологічні уявлення та світоглядні моделі ацтеків і майя, що відбилися в образі Маліналлі, а також історичні свідчення доби конкісти (зокрема, хроніки Берналя Діаса дель Кастільйо) для інтерпретації трансформації імені в колоніальний період. Методологія дослідження передбачає герменевтичний аналіз ключових епізодів роману, у яких відбувається зміна або переосмислення імен героїні. Це дає змогу виявити приховані символічні паралелі та простежити психологічну динаміку образу. Додатково використано

елементи феміністичної критики та нарративного аналізу, що дозволяє показати, як авторка деконструє традиційний міф про "зрадницю" й формує альтернативну оповідь із перспективи жіночого досвіду.

Результати

Перший номінативний шар образу героїні пов'язаний із її рідним ім'ям – Маліналлі. З ацтекської мови (*науатль*) це ім'я означає "сплетена трава" і є відсилкою до дня Маліналлі в календарі тональпоуаллі. У романі Есківель надає цьому імені глибокого міфопоетичного сенсу. Маліналлі вплетена в цикли природи та пам'ять предків: її ім'я концентрує в собі стихії землі, води, повітря і вогню, з якими дівчинка органічно пов'язана від самого народження. У традиційному обряді немовля Маліналлі омивають водою, звертаючись до богині води Чалчіуїтлікуе з проханням благословити її життя. Первинне ім'я героїні увібрало всю дику енергію рідної землі та стало джерелом її внутрішньої сили – духовної опори перед майбутніми випробуваннями. Письменниця підкреслює це через символічну сцену прощання з бабусею: перед смертю бабуса благословляє малу онуку, передаючи їй силу рідної природи. Вона промовляє сакральні слова чотирьох стихій: "Нехай земля еднається з твоїми стопами... Нехай вітер освіжає твій слух... Нехай вогонь живить твій погляд... Нехай дощ омиває твоє тіло й розум" (Esquivel, 2006, p. 27) Це урочисте благословення чотирма стихіями формує культурний код героїні, утверджуючи її зв'язок із автотонним космосом. Тіло Маліналлі "стало місцем, де оживали квіти і пісні предків, найкоштовніші з усіх скарбів" (Esquivel, 2006, p. 6) – така метафора в тексті передає спадкоємність духовної традиції. Упродовж дитинства героїня вбирає культурні та релігійні традиції свого народу, зростаючи в гармонії з рідною природою. Ця глибока доколоніальна пам'ять, сконцентрована в імені Маліналлі, живить її душу і стане точкою опертя, коли доля вирве дівчину з рідного світу.

Миттєвість втрати рідного простору настає для Маліналлі рано. Згідно з легендами, після смерті батька-касіка її мати продає доньку в рабство до майя. У 1519 р. Маліналлі як бранка потрапляє до іспанців – цей момент роман подає очима самої героїні. Перехід від одного світу в інший зображено майже як нове народження, але вже в чужій культурі. Прибувши до іспанців, дівчина стає одним із двадцяти дарованих Кортесові невільників. Конкістадор Ернан Кортес приймає Маліналлі, наказує охрестити її і дає їй нове ім'я – *Марина*. Цей акт хрещення і перейменування поданий Есківель як переломний момент колоніального привласнення. Чужинці забирають у героїні її давнє ім'я і нав'язують власне, християнське. Привласнення нового імені також означає входження Маліналлі у простір чужої влади – влади, що почувається творцем нового порядку. У романі метафорично показано, як Кортес переживає майже божественне почуття всемогутності, називаючи нові землі і людей: "Відчуття влади, яке він мав, коли давав нове ім'я чомусь або комусь, було рівнозначне народженню. Речі, які він називав, у той момент народжувалися" (Esquivel, 2006, p. 23). У цих словах оголюється механізм імперського найменування: колонізатор привласнює собі право "народжувати" світ заново, перейменовуючи його елементи на власний розсуд.

Отримавши ім'я *донья Марини* та новий статус, героїня ніби підноситься на вищий щабель соціальної ієрархії іспанського світу – але водночас залишається в ньому чужою за походженням. Марго Глантц називає таку зміну імені своєрідною *ономастичною мімікрією*, тобто перетворенням на іншу особу: у випадку Малінче вона

перестала бути Маліналлі, щоби перетворитися на Марину (Glantz, 2006). Попри зовнішнє прийняття нового імені й титулу, внутрішньо героїня не одразу асоціює себе з "Мариною". Есківель показує глибоке розчарування Маліналлі, коли вона усвідомлює, що нове ім'я не несе сакрального сенсу. Чернець Агілар зізнається їй, що ім'я *Марина* вибрали майже випадково, просто тому, що "Маліналлі і Марина певною мірою співзвучні" (Esquivel, 2006, p. 21). Героїня ж вирішує наповнити це ім'я власним змістом. Вона помічає, що іспанське слово "mar" означає "море", і це значення вводить нове ім'я у сферу її образних асоціацій, пов'язаних із переживанням руху й мінливості навколишнього світу. Серед усіх нових вражень Маліналлі проводить паралель між собою – "сплетеною травою" (образ землі) – та морем: обидва ці образи дають відчуття безконечного потоку буття. У її уяві трава і море об'єднуються в єдиний вічний рух: трава проростає із землі, а море пульсує хвилями води, проте життя триває безупинно і там, і там. Ця поетична асоціація допомагає героїні не втратити відчуття тягlosti життя навіть у чужому середовищі. Однак ім'я *Марина* все одно лишається для неї чужим – передусім на рівні звуку і віри. Маліналлі пробує вимовити нове ім'я – і не може, адже іспанський "p" ніяк не дається її язикові. Рідна мова науатль просто не має такого звука, тому сама органіки її мовлення опирається чужому імені. Так символічно мова колонізованого пручається мові колонізатора й не хоче ставати частиною її ідентичності. Попри те, що Маліналлі з часом опановує іспанську, в глибині душі вона лишається вірною своєму корінню – *донькою землі й води*. Героїня свідомо зберігає пам'ять про своє походження: вона носить на грудях нефритовий амулет бабусі та власноруч витканий *уїпіль* із давнім символом сходів до неба. Ці деталі – амулет і традиційний одяг під іспанською сукнею – підкреслюють нерозривний зв'язок Маліналлі з предками. Отже, навіть під чужим ім'ям та імперським одягом її автентичний індіанський дух лишається незмінним.

Новою опорою для Маліналлі стає мова – її здатність до мовного посередництва, що стрімко розвивається за нових обставин. Завдяки знанню рідної науатль, опануванню мови майя та іспанської вона швидко стає незамінною для Кортеса. Героїня перетворюється на легендарну *"La Lengua"* – "язик", адже в тогочасному вжитку це слово означало також "перекладачка", зберігаючи водночас жіночий граматичний рід; саме тому в історичних джерелах Маліналлі нерідко називають просто *La Lengua*. Вона стає голосом Кортеса, через який здійснюється комунікація з місцевим населенням. У романі Есківель праця перекладачки постає як постійна напружена боротьба за сенс: Маліналлі усвідомлює, що кожен переклад здатен змінити перебіг подій і людські долі, змушуючи її щоразу приймати складні рішення щодо того, як саме передати чужу волю словами. Мова поступово відкривається їй як сила, здатна впливати на реальність. У цьому контексті показовою є думка Вальтера Міньйола, який наголошує, що в колоніальному проєкті мова функціонувала як "стратегія контролю, управління та колонізації" (Mignolo, 1995, p. xii). Через переклад Маліналлі набуває унікального впливу: вона спрямовує діалог між Кортесом і тубільцями, визначаючи, що буде висловлено прямо, що пом'якшено, а що залишиться поза мовленням. Її голос і знання мов стають ключем до взаєморозуміння між двома світами, водночас покладаючи на неї тягар відповідальності за наслідки сказаного.

Однак історія Маліналлі розкриває і зворотний бік цієї мовної сили – досвід глибокої внутрішньої травми,

пов'язаної з власним голосом. Поворотним моментом у романі стає жорстока різанина в Чолулі, подана Есківель кризь внутрішнє сприйняття героїні. Коли Кортес наказує здійснити показову розправу над мешканцями міста, саме Маліналлі змушена перекласти його погрозливі слова місцевій знаті. Уже за мить після перекладу починається кривава бійня, і вона усвідомлює, що її голос, який передав чужу волю, став посередником насильства. Пережите викликає в ній глибоке почуття провини й внутрішнього надлому: хоча фізично вона лишається неушкодженою, її внутрішній світ зазнає руйнівного потрясіння. Цей епізод стає кульмінацією психологічної драми героїні, адже Маліналлі вперше гостро відчуває тягар нав'язаної ролі учасниці подій, перебіг яких виходить за межі її контролю. Історична "провина" Малінче, що століттями тяжіла над її ім'ям, у романі постає як наслідок примусу й трагічного збігу обставин. Художній текст виразно передає цей стан: "[...] вона була мертва й несла на плечах сотні мертвих" (Esquivel, 2006, p. 42), – героїня ніби приймає на себе тягар чужих смертей.

Після чолульської різанини ставлення Маліналлі до власного мовлення поступово змінюється: слово, яке раніше забезпечувало можливість взаєморозуміння, починає асоціюватися з досвідом насильства і внутрішнього примусу. У її поведінці з'являється стриманість і дистанція щодо ролі перекладачки, що згодом приведе до відмови від функції "язика" Кортеса в подальшому розвитку сюжету. Мовчання набуває психологічного виміру, постаючи способом переживання травматичного досвіду і спробою відмежуватися від слова, яке стало знаряддям руйнування. У цьому світлі традиційний міф про "мовчанку Малінче" отримує нове прочитання: мовчанка пов'язується з внутрішнім конфліктом і болісним досвідом героїні, відображаючи складність її становища між двома світами.

Подальші події лише поглиблюють внутрішній розлад героїні. Маліналлі болісно жалкує, що свого часу не змогла відкрити імператорові Монтесумі правду про справжні наміри іспанців. Саме її переклад допоміг Кортесові фактично отримати від великого тлатона – верховного правителя ацтекської держави – ключі від Теночтітлана без відкритого спротиву. Героїня усвідомлює незворотність сказаного слова, адже перекладене вже стало частиною історії. Есківель передає цей стан у рядках: "[Маліналлі] не могла сказати Монтесумі, що він помиляється, що іспанці не ті, за кого себе видають [...]" (Esquivel, 2006, p. 53). Почуття провини та душевний біль супроводжують її надалі, поступово накопичуються й формують глибоку внутрішню потребу очищення.

Лише значно пізніше, після подій, які остаточно позбавляють її ілюзій і відчуття власної автономії, цей внутрішній надлом знаходить тілесне вираження у своєрідному ритуалі спокути. Однієї безсонної ночі Маліналлі проколює собі язик – ту частину тіла, що стала головним інструментом завойовання. Цей учинок набуває символічного значення: орган, через який пролунали слова, що сприяли підкоренню, перетворюється на місце особистого болю й очищення. Через власне страждання героїня прагне осмислити пережите та повернути контроль над тим, що колись було використане поза її волю. Відтепер її язик уже не буде "знаряддям жодного завойовання" (Esquivel, 2006, p. 68). Такий акт самоспокути змінює сприйняття Малінче: досвід мовлення перестає визначатися лише зовнішньою необхідністю й набуває виміру особистого вибору. Її мовчання наповнюється відчуттям внутрішньої гідності та дистанції від колоніальної ролі, яку їй довелося виконувати.

Показово, що після цього перелому змінюється і ставлення Кортеса до Маліналлі. Коли він усвідомлює, що втратив повний контроль над нею, настає кульмінаційна розмова між ними – вершина авторської полеміки з міфом про "зрадницю Малінче". Маліналлі пристрасно благає Кортеса зупинити безум завоювань і дозволити собі бути щасливим разом із нею і їхнім сином. "Для тебе я не маю ні душі, ні серця, я – лише річ, що говорить, яку ти використовуєш [...] Я хочу, щоб ти прокинувся і прийняв можливість [...] бути нам щасливими, бути нам однією родиною, бути єдиним цілим" (Esquivel, 2006, р. 66). Однак Кортес виявляється нездатним вийти за межі ролі завойовника і холодно відповідає Маліналлі, що її призначення – залишатися його "язиком", а він на завжди лишається її *сеньйором*. Не прийнявши її внутрішньої незалежності, він зрікається героїні, віддає Марину за дружину іншому іспанцю, водночас узаконює їхнього сина й дарує їй волю. Маліналлі формально здобуває свободу і статус доньї, проте цей крок пов'язаний із глибокою особистою втратою. Есківель переосмислює традиційний наратив про "зраду", показуючи руйнування довіри й людського зв'язку як наслідок колоніального порядку. Попри пережитий біль, героїня знаходить у собі сили пережити втрату й поступово утвердити внутрішню незалежність від волі Кортеса.

Третя смислова площина образу розкривається через ім'я "*Малінче*", значення якого виходить за межі особистої історії й набуває ширшого історико-культурного виміру. У джерелах доби конкісти слово "*Malinche*" спершу стосувалося самого Кортеса. Ацтеки називали його Малінцин, тобто "пан Малінче", вшановуючи його через постійну присутність перекладачки Маліналлі; суфікс -цин у мові науатль виражає пошану. Берналь Діас дель Кастильо пояснює цю ономастичну трансформацію, зазначаючи, що донья Марина, їхній "язик", завжди перебувала поруч із Кортесом, через що його називали "капітаном Марини", скорочено – Малінче (Díaz del Castillo, 2011, р. 226). Таким чином завойовник певний час носив ім'я своєї перекладачки, промовляючи її голосом. Згодом колоніальний дискурс стер цю двоїстість і закріпив ім'я *Малінче* за самою Маліналлі, поступово наділивши його негативними конотаціями. Роман Есківель повертає пам'ять про первісний сенс цього імені й порушує питання справедливості історичного осуду. Цветан Тодоров зауважує, що без допомоги перекладачки іспанці навряд чи змогли б підкорити імперію ацтеків (Todorov, 2003, р. 79). Покладання провини за завоювання на одну індіанську жінку постає результатом історичного спрощення. Попри особисту драму, Маліналлі відіграє важливу творчу роль у процесі народження нового світу. Символічним знаком цього стає народження її сина від Кортеса, одного з перших метисів Нової Іспанії. У ширшому символічному вимірі постать Маліналлі пов'язується з появою нового змішаного народу. Тодоров підкреслює, що вона постає «першим прикладом і символом змішання культур, яке утверджує метисацію на противагу ідеї "чистоти"» (Todorov, 2003, р. 79). Роман Лаури Есківель розвиває цю ідею, виявляючи симпатію до змішаної ідентичності героїні та реабілітуючи Маліналлі як носійку синкретичного світу.

Недаремно у фіналі твору Маліналлі постає в мирному родинному оточенні, вже після бурхливих подій конкісти. Вона зображена зрілою жінкою, яка разом із другим чоловіком та дітьми живе у власному маєтку на узбережжі Мексиканської затоки. Завершальні розділи роману позначені відчуттям гармонії й упорядкованості. Героїня облаштовує дім, у якому переплітаються різні

культурні традиції, формуючи простір співіснування і взаємного прийняття. Есківель підкреслює символіку культурного синтезу через деталі повсякденного життя:

[...] поряд із маїсовим полем у неї був город, де в гармонії співіснували європейські та мексиканські рослини [...]. Різні інгредієнти мирно уживалися, і результат був дивовижний. [...] Її діти були породженням різних кровей [...] [ї] доводили, що] можливе створення на землі нової раси (Esquivel, 2006, pp. 72–73).

У цьому фрагменті сад Маліналлі уподібнений до *маленького Едему*, у якому розірвані історією зв'язки знаходять нову форму єдності. Те, що колись народилося через насильство (метисація як наслідок завоювання), тепер показано як благословення: змішана спадщина дає нові плоди та збагачує світ. Повернення сина Мартіна стає важливим етапом її внутрішнього примирення з минулим. У сцені, де Маліналлі співає дорослому синові коліскову мовою науатль, відновлюється перерваний зв'язок між матір'ю та дитиною, що символізує подолання тривалої розлуки й водночас ширше зцілення історичної травми. Досвід героїні більше не розгортається як розрив між світами; її життєвий шлях поєднує різні культурні виміри в єдину цілісність.

Фінальні образи роману сповнені відчуття очищення і спокою. На пагорбі Тепеяк Маліналлі звертається з молитвою до богині-матері Тонанцин і рідною мовою довіряє своїх дітей опіці автохтонних божеств. Ця дія означає повернення до первісного світовідчуття й водночас усвідомлення власної причетності до космічного порядку. Вона приймає зміну як природний закон буття й відчуває наближення останньої трансформації. У містичному переживанні Маліналлі поступово зливається зі стихіями світу, сприймаючи себе частиною води, вітру, землі та світла небесних тіл. Образ "місячної води" символізує зникнення меж між тілом і всесвітом та перехід до іншої форми існування (Esquivel, 2006, pp. 78–79). Так вона повертається до свого стихійного першоджерела і знаходить гармонію з космосом, який колись визначав сенс її імені. Остання трансформація постає як віднайдення внутрішнього центру. Маліналлі пригадує бабусину настанову про невидиме осердя всередині людини – місце присутності божества – і наприкінці життєвого шляху відкриває його в собі. У фіналі роману вона тихо помирає в саду свого дому, досягнувши цілісності й примирення зі своєю долею. Ім'я Малінче, сформоване колоніальною історією, відходить у минуле, поступаючись поверненню до Маліналлі – постаті, у якій особиста доля перетворюється на символ відновленої пам'яті й переосмисленої історії.

Дискусія і висновки

Результати аналізу засвідчують суттєву зміну інтерпретаційної парадигми образу історичної Малінче в романі Лаури Есківель. Перед читачем постає складний і співчутливий портрет жінки на перетині культур, яка через мову формує власну життєву траєкторію. Художнє переосмислення імен героїні функціонує як деколоніальна практика: семантика імені стає засобом перегляду імперського наративу, що тривалий час витісняв жіночий досвід з історичної пам'яті. Роман послідовно деміфологізує поняття *malinchismo*, вписуючи історію Маліналлі у площину діалогу та етичної складності історичного вибору. Полемізуючи з патріархальними інтерпретаціями на кшталт пасівського образу "*La Chingada*", Есківель повертає героїні багатомовний голос і право на власну версію історії. Такий художній підхід можна розглядати як феміністичне "переписання" історії – повернення слова тій, чий голос був маргіналізований офіційним дискурсом. Водночас роман перегукується з теоріями

деколоніального повороту, які розглядають мову та практики найменування як ключові механізми колоніального панування. Аналізуючи перші контакти європейців з Америкою, Ц. Тодоров показує, що вже початкові дії Колумба становили "своєрідний розгорнутий акт номінації", який символічно включав нові землі до простору іспанської влади (Todorov, 2003, p. 25). Найменування постає формою символічного привласнення, через яку знання про Іншого перетворюється на інструмент панування, адже, як підкреслює дослідник, "завоювання знання веде до завоювання влади" (Todorov, 2003, p. 186). Необхідність критичного переосмислення таких епістемологічних механізмів колоніальності Вальтер Міньоло визначає як "необхідність деколонізувати наукове знання та децентрувати епістемологічні осередки висловлювання" (Mignolo, 1995, p. ix), тобто змістити привілейовані позиції, з яких устанавлюється легітимний сенс і вибудовується історичний нарратив. У цьому контексті художня стратегія Лаури Есківель, спрямована на повернення Маліналлі власного імені та голосу, постає актом деколонізації, що переосмислює історичні механізми означення і підпорядкування.

Інтеркультуральність твору проявляється не лише на тематичному, а й на поетикальному рівні. Авторка інтегрує до оповіді елементи космогонії науатль, пісенні фрагменти та образи ацтекської міфології, створюючи поліфонічний текст, у якому взаємодіють різні культурні голоси. Багатоголосся нарративу підсилює ідею культурного співіснування. Маліналлі зберігає пам'ять про автохтонний світ і водночас діє в мовному просторі колоніального панування. Така подвійність мовлення набуває значення форми опору й увіразнює міжкультурний вимір роману. У результаті Есківель пропонує інтерпретацію історичної постаті поза межами колоніального бінару "зрадниця – свята", формуючи багатовимірний образ жінки, пов'язаної з народженням нового метисного світу.

Особливо показовою є трансформація символіки імені "Малінче". Роман демонструє, як упродовж історії це ім'я набувало нових значень і поступово обростало негативними конотаціями, сформованими колоніальними і національними дискурсами. Художній підхід Есківель полягає в переосмисленні цього смислового нашарування та поверненні образу до складнішого історичного контексту. Малінче постає символічною фігурою походження нового мексиканського суспільства. Таке прочитання можна розглядати як форму деколоніальної роботи пам'яті, коли історична травма отримує ширшу інтерпретаційну перспективу через відновлення голосу підкорених. Цей напрям інтерпретації продовжує лінію, започатковану Росаріо Кастельянос, у творчості якої образ Малінче набуває емпатійного прочитання як досвіду історично зумовленого мовчання та втрати суб'єктності. Роман показує ім'я як простір взаємодії влади й пам'яті. Контроль над найменуванням дозволяв імперському дискурсу витіснити альтернативні версії історії, тоді як художній нарратив Лаури Есківель повертає Маліналлі право на власне ім'я і власне слово. Формується оновлений образ Малінче – носійки багатомовної пам'яті та посередниці між світами. Її особиста історія набуває значення метафори культурної цілісності, де пам'ять долає травму, слово сприяє переосмисленню минулого, а ім'я відновлює свій смисловий потенціал, виводячи Маліналлі–Малінче з лабіринту самотності в поле діалогу й надії.

Аналіз роману дає змогу сформулювати кілька підсумкових положень. По-перше, варіативність особових імен героїні становить концептуальний центр твору,

поєднуючи проблематику пам'яті, ідентичності та влади. Імена Маліналлі, Марина і Малінче відображають етапи її життєвого шляху та духовної трансформації – від дитини автохтонного світу до посередниці між культурами і символу культурного синтезу. По-друге, роман підтверджує ключову роль мовної влади в колоніальному процесі, демонструючи можливість її переосмислення через повернення голосу пригноблених. По-третє, художня реконструкція внутрішнього досвіду Маліналлі здійснює ревізію історичного міфу та відкриває багатоголосий образ жінки, якій історія відвела трагічну й водночас творчу роль посередниці між цивілізаціями. Нарешті, нарратив Есківель виконує терапевтичну функцію культурної пам'яті, демонструючи можливість примирення з травматичним минулим через переосмислення, пам'ять і прощення. У фіналі Маліналлі постає прообразом нової Мексики – різномірної, діалогічної та відкритої до множинної ідентичності. Отже, семантичні відлуння імені Малінче перестають бути лише відгомном історії – вони звучать як символ відродження культурної пам'яті та утвердження нової, цілісної ідентичності.

Джерела фінансування. Автор заявляє про відсутність зовнішнього фінансування для проведення цього дослідження та підготовки рукопису до публікації.

Список використаних джерел

Пас, О. (2014). *Лабіринт самотності* (С. Борщевський, Пер. з ісп.). Видавництво Анетти Антоненко.

Castellanos, R. (1972). *Malinche*. In *Poesía no eres tú*. Fondo de Cultura Económica.

https://www.palabravirtual.com/index.php?ir=ver_voz1.php&wid=1930&t=Malinche&p=Rosario+Castellanos

Castellanos, R. (1996). *El eterno femenino*. Fondo de cultura económica.

Díaz del Castillo, B. (2011). *Historia verdadera de la conquista de la Nueva España: Aparato de variantes* (G. Serés, Ed.). Real Academia Española. https://www.rae.es/sites/default/files/aparato_de_variantes_historia_verdadera_de_la_conquista_de_la_nueva_espana.pdf

Esquivel, L. (2006). *Malinche*. Santillana Ediciones Generales. https://www.amdca.org.ar/wp-content/uploads/2020/05/La_Malinche_-_Laura_Esquivel1-1.pdf

Glantz, M. (2006). *La Malinche: La lengua en la mano*. Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes. (Original edition: *La Malinche, sus padres y sus hijos*. México: Taurus, 2001, pp. 91–113). <https://www.cervantesvirtual.com/obra/la-malinche--la-lengua-en-la-mano-0/>

Grillo, R. M. (2011). El mito de un nombre: Malinche, Malinalli, Malintzin. *Mitologías hoy*, 4, 15–26. <https://revistes.uab.cat/mitologies/article/download/v4-grillo/15>

Mignolo, W. D. (1995). *The darker side of the Renaissance: Literacy, territoriality, and colonization* (2nd ed.). Ann Arbor: University of Michigan Press. https://imagenesotras1.files.wordpress.com/2016/08/5_mignolo-darker-side-of-the-renaissance.pdf

Ontiveros, J. L. (2011). Salazar Mallén y Octavio Paz. *Ciudad de los Césares*, 40–45.

Todorov, T. (2003). *La conquista de América: El problema del otro* (3rd ed.). Siglo XXI Editores. <https://sigloxxieditores.com.mx/wp-content/uploads/2024/02/9786070313523.pdf>

Vivanco Pérez, R. F. (2010). Feminismo, traducción cultural y traición en *Malinche* de Laura Esquivel. *Mexican Studies / Estudios Mexicanos*, 26(1), 111–127. <https://doi.org/10.1525/msem.2010.26.1.111>

References

Castellanos, R. (1972). *Malinche*. In *Poesía no eres tú*. Fondo de Cultura Económica. https://www.palabravirtual.com/index.php?ir=ver_voz1.php&wid=1930&t=Malinche&p=Rosario+Castellanos

Castellanos, R. (1996). *El eterno femenino*. Joaquín Mortiz.

Díaz del Castillo, B. (2011). *Historia verdadera de la conquista de la Nueva España: Aparato de variantes* (G. Serés, Ed.). Real Academia Española. https://www.rae.es/sites/default/files/aparato_de_variantes_historia_verdadera_de_la_conquista_de_la_nueva_espana.pdf

Esquivel, L. (2006). *Malinche*. Santillana Ediciones Generales. https://www.amdca.org.ar/wp-content/uploads/2020/05/La_Malinche_-_Laura_Esquivel1-1.pdf

Glantz, M. (2006). *La Malinche: La lengua en la mano*. *Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes*, 2006. Notas de reproducción original: Otra ed.: *La Malinche, sus padres y sus hijos*, México, Taurus, 2001, pp. 91–113. <https://www.cervantesvirtual.com/obra/la-malinche--la-lengua-en-la-mano-0/>

Grillo, R. M. (2011). El mito de un nombre: Malinche, Malinalli, Malintzin. *Mitologías hoy*, 4, 15–26. <https://revistes.uab.cat/mitologies/article/download/v4-grillo/15>

Mignolo, W. D. (1995). *The darker side of the Renaissance: Literacy, territoriality, and colonization* (2nd ed.). Ann Arbor: University of Michigan Press. https://imagenesotras1.files.wordpress.com/2016/08/5_mignolo-darker-side-of-the-renaissance.pdf

Ontiveros, J. L. (2011). Salazar Mallén y Octavio Paz. *Ciudad de los Césares*, 40–45.

Paz, O. (2014). *Labyrinth of Solitude* (S. Borshchevsky, Trans.). Vydavnystvo Anetty Antonenko. (Original work published 1950) [in Ukrainian].

Todorov, T. (2003). *La conquista de América: El problema del otro* (3rd ed.). Siglo XXI Editores. <https://sigloxxieditores.com.mx/wp-content/uploads/2024/02/9786070313523.pdf>

Vivancos Pérez, R. F. (2010). Feminismo, traducción cultural y traición en *Malinche* de Laura Esquivel. *Mexican Studies/Estudios Mexicanos*, 26(1), 111–127. <https://doi.org/10.1525/msem.2010.26.1.111>

Отримано редакцією журналу / Received: 29.12.25

Прорецензовано / Revised: 06.02.26

Схвалено до друку / Accepted: 31.03.26

Опубліковано / Published: 31.05.26

Olga SHESTOPAL, PhD (Philol.), Assoc. Prof.

ORCID ID: 0000-0003-4194-334X

e-mail: e-mail: o.shestopal@knu.ua

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

SEMANTIC ECHOES OF A NAME: MALINCHE IN THE INTERCULTURAL DIMENSION OF LAURA ESQUIVEL'S NOVEL

Background. *This article examines Laura Esquivel's novel Malinche (2006) as a literary reconfiguration of the legendary figure of Malinche – Hernán Cortés's translator and intermediary – within feminist and decolonial frameworks. The topic remains relevant due to Malinche's profoundly ambivalent status in Mexican cultural memory: she has been persistently reduced to an emblem of betrayal (most notably through Octavio Paz's "La Chingada"), while alternative readings foreground her as a mediator of languages, cultures, and historical ruptures. The aim of the study is to demonstrate how the heroine's shifting names operate as a semantic and ideological mechanism through which the novel stages power relations, trauma, and resistance, and how the narrative restores the colonized woman's right to self-naming as a form of agency.*

Methods. *The research employs an interpretive textual analysis, combined with postcolonial and decolonial approaches (particularly W. Mignolo's and T. Todorov's conceptualizations of coloniality, translation, and the "other"). Principles of feminist criticism are applied to trace the transformation of the patriarchal myth of the "traitor" into a narrative that restores a voice to a colonized woman.*

Results. *The analysis shows that the three key names – Malinalli, Doña Marina, and Malinche – generate a polyphonic field of meanings and correspond to distinct regimes of symbolic control. Malinalli evokes autochthonous spirituality, embodied memory, and ancestral continuity; Marina signifies colonial appropriation, institutional recognition, and linguistic power; Malinche reveals the paradox of historical remembrance, shifting from the conquistador's nickname to a stigma imposed on the woman. The variability of naming functions as a decolonial strategy: reclaiming the original name, re-establishing genealogical ties, and articulating collective trauma as something that can be narrated rather than silenced.*

Conclusions. *Esquivel's novel dismantles the reductive stereotype of Malinche as a "traitor" and reframes her as a carrier of intercultural memory and a foundational figure in the emergence of a new Mexican subjectivity. The semantic "echoes" of Malinche's name thus become a metaphor of restoration: memory contests violence, language becomes a site of ethical reparation, and self-naming opens a space for dialogue, historical accountability, and hope.*

Keywords: *Malinche, decolonization, linguistic power, names and identity, intercultural dialogue, cultural memory, Mexican literature.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.